

RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Izhaja v Ljubljani vsak
torek, četrtek in soboto.

Naročnina za avstro-ogrske kraje
za celo leto 14 K, za pol leta 7 K;
za četrt leta 3-50 K, mesečno 1-20 K.
za Nemčijo za pol leta 7-90, za četrt
leta 4 K; za Amerika za pol leta
9-50 K za četrt leta 4-80 K

Posamezna številka 10 v.

Reklamacije so poštne proste.
Nefrankirana pisma se ne spre-
jemajo. Rokopisi se ne vračajo.
Inserati: Enostopna petiti-vratca
(širina 88 mm) za enkrat 20 vin.,
večkrat po dogovoru.

98. števil.

V Ljubljani, v četrtek, dne 16. septembra 1909.

Leto XII.

NASLOVA: Za dopise in rokopise za list: Uredništvo
«Rdečega Prapora», Ljubljana. — Za denarne pošiljave
naročila an list, reklamacije, inserate i. t. d.: Upravištvo
«Rdečega Prapora», Ljubljana, Selenburgova ulica 6/II.

Delavsko časopisje.

Neodvisen boj delavstva — to je nauk socia-
lizma in vprašanja vseh vprašanj je to:

Ali je brez socializma sploh mogoča rešitev
delavstva?

Zaveden delavec, ki pozna svoj položaj v člo-
veski družbi, bo na to odgovoril jasno in odločno:
Ne! Socializem je pogoj delavske rešitve; do-
kler je človeška družba kapitalistična, se lahko
izpreminjajo oblike delavčevega življenja, am-
pak ne more se končati njegovo trpljenje. Ljudje
imajo na zemlji dva svetova. V enem so tisti, ki
so med seboj razdelili bogastvo, da jim nosi
obresti, ne da bi jim bilo treba truda in skrbi; v
drugem so oni, ki nimajo nič drugega kakor svojo
delavno moč in jo morajo žrtvovati, da vstvarjajo
drugim nova bogastva, sami sebi pa komaj za silo
okranijo borno življenje. Na eni strani se kopiči
bogastvo tako, da ne more posameznik užiti svo-
jega deleža, naj si tudi izmišljuje najbolj rafini-
rane užitke, na drugi strani je pomanjkanje in
stradanje. Kdor ne dela, se lahko naslaja ob vsem,
karkoli daje svet; kdor dela, pogostoma nima
dosti kruha.

Če bi se to godilo vsled kakšnega skrivnost-
nega, večne nerazumljivega zakona, tedaj res ne bi
kazalo nič drugega, kakor vdati se v božjo voljo
in žalostno čakati, kaj bo. Toda razlog tega neza-
slišane in neznosnega razmerja nam je znan.
Nobene skrivnosti ni več v njem, temveč natančno
vemo, da so kapitalisti gospodarji dela in vseh
sádov zaraditega, ker imajo v svojih rokah de-
lavna sredstva. Dobro vemo, da je delavec v naj-
krutejši odvisnosti zato, ker ne more sam razpo-
lagati s svojo delavno močjo, marveč jo mora
predajati onim, ki so si prilastili stroje, tovarne,
železnice, ladje, rudnike, gozde in polja. In ker
nam je znano to, tudi vemo, da bo delavec svo-
boden šele takrat, kadar bo konec kapitalističnih
menopolev; takrat, kadar bo ljudstvo gospodar
delavnih sredstev in vsled tega gospodar svojega
dela in njegovih sádov.

Ker imajo kapitalisti gospodarsko vladó, imajo
tudi politično. Zakaj politične razmere niso nič
drugega, kakor zunanji izraz gospodarskih razmer.
Dokler je delavec suženj v tovarni, v premogo-
kopu, na lokomotivi, je tudi suženj v državi, v
deželi, v občini. Politična osvoboditev je odvisna
od gospodarske.

Če nam je pa vse to znano, tedaj ne smemo
kakor fatalisti čakati, da se enkrat morda po
bogve kakšnih čudežnih potih zruši kapitalistični
sistem in zasije nad njegovim razvalinami solnce
socializma. Spomniti se moramo, da je vsak uspeh
v človeškem življenju odvisen od moči. Potrpežli-
vest in gola upanje se ni rodilo nobene zmage;
odločevala je vedno moč.

Kapitalizem ne vlada «po milosti božji» tem-
več po milosti svoje sile. In vladal bo, dokler se
ne izkaže, da je proletarijat močnejši. Nikjer ni za-
pisano, kdaj da vrže delavstvo kapitalističnega
malika ob tla; ampak brez koledarjev in prero-
čanstev je gotovo, da je konec zlatega teleta tisti
hip, ko je delavska moč večja od kapitalistične.

Z bojem si mora delavstvo vstvarjati in zbirati
tisto moč, ki je potrebna, da zmaga. In v teh bo-
jih je delavsko časopisje njegovo najodločnejše
orožje.

Kapitalisti vedo, kaj je časopisje in od njih
bi se lahko učili.

Velikanska je moč časopisja in kdorkoli se
bojuje, jo je spoznal. Časopisje je izzvalo vojne
in sklepalo mir; postavljalo in rušilo je vlade; pri-
pravljalo je pot kapitalističnemu izkoriščanju in
zapiralo je trge. Brez časopisja ne bi mogel kapi-
talizem živeti in vladati, kakor ne brez železnic in
parobrodov, kakor ne brez brzojava in pošte, ka-
kor ne brez borz in bank. Časopisje je njegov ščit
in meč, njegov glasnik in prerok. S časopisjem
vlada krepkeje kakor vladar z žezlom in škrlatom.

Olkar se je delavstvo začelo dramiti, spozna-
vati svoje naloge in zbirati svoje moč, ima pa ka-
pitalistično časopisje še poseben namen: Zapelja-
vati ima ljudstvo, da bi se odvrnilo od svojih po-
treb in interesov, pa se vpreglo v službo kapita-
lističnih ciljev. Nobena zvižgača ni prešlabá, da je
ne bi kapitalistično časopisje porabilo v ta na-
men. Tu pisari dolgovozne, mile članke o veri in
o nebesih, o cerkvi in o papežu, da bi ljudstvo
pozabilo na zemeljsko življenje in njegove naloge
ter izgubilo izpred oči potrebo svojega, delavskega,
protikapitalističnega boja. Tam poje navdušene
himne narodnosti in slavospeve jeziku in razgláša
narodni boj, da se ne bi delavstvu zasvetilo, kako
spretno potegne Nemec Nemcu, Slovenec Slovencu,
Italijan Italijanu kožo čez glavo, če mora. Kjer se
je začelo delavstvo zavedati, zmeša med sto laži
eno resnično vest o socializmu, da bi tem lažje
preslepilo delavce, češ, da je vsem slojem pravično.
Danes se laska ljudstvu, jutri ga preslepi. Res-
nično služi le tistim, ki mu dajejo kruha: proti-
delavskemu kapitalizmu.

Spričo vsega tega ne more ostati slepo slo-
vensko delavstvo.

Razvoj našega časopisja do tiste stopnje, da
bo kos mlačanskemu, je pogoj delavskim uspehom
in končni delavski zmagi. V svojem časopisju si
mora delavstvo ustvariti tako orožje, ki se lahko
vsepošno vihti. Naše časopisje se mora tako izpo-
polniti, da bo lahko služilo vsem svojim name-
nom. In teh je mnogo na vse strani.

Prva naša naloga v tem oziru je tedaj, da
povzdignemo in razširimo glavni slovenski delav-
ski list, glasilo jugoslovanske socialno-demokratske
stranke, «Rdeči Prapor», ki izhaja po trikrat na
teden. Mnogo je enkrat pomenilo za slovenskega
delavca, da je imel vsak teden svoj list. A to je
bilo enkrat. In kar je v tistih časih bilo mnogo,
je danes vse premalo.

Nezdržema moramo naprej, da dohitimo na-
sprotnike na vsakem polju in da jih prekosimo.

V ta namen je treba, da izvrše tudi delavci
svojo dolžnost. Politično časopisje je potrebno za
politični boj.

Sodrug! Kako se hočete poučiti, kaj se godi
v državnem zboru, v deželnih zborih, v občinah,
kako hočete izvedeti, kaj se godi doma in po
svetu, če ne čitate svojega političnega časopisja.

Kako hočete razumeti velike dogodke, ki za-
segajo v naše življenje, če ne berete svojega po-
litičnega časopisja?

Okod hočete zajemati svoje znanje, kako se
hočete izobraževati, kako razširjati svoje obzorje?
In kdo ima zastopati Vaše potrebe, Vaše in-
terese, Vaše stališče proti nasprotnikom, kdo Vas
ima braniti in zagovarjati, kadar Vas hudobno na-
padajo, če nimamo močnega časopisja?

In kdo naj upliva v Vašem smislu na javno
življenje, na politiko, na mišljenje indiferentnih de-

lavcev in nasprotnikov, če ni naš politično časo-
pisje krepko in ostro?

Vse te naloge, od katerih je odvisna sedanjost
in bodočnost delavstva, zasleduje in izpolnjuje
«Rdeči Prapor» in zato je važno, zato je neizo-
gibno, da izpolnite tudi Vi svoje dolžnost napram
listu.

Klerikalni vzor.

Na afrikanskem bojišču je španska vojska dan
za dnem neusmiljeno tepena, doma, na Špankem,
pa izvajajo hlapci klerikalne reakcije, na čelu jim
ministrski predsednik Maura, krvavo masčevanje
nad barcelonskim delavstvom, ki se je bilo uprlo
blaznim vojnim pustolovščinam. Z rabljem in ječo
hočejo prepričati španski proletarijat o potrebnosti
križarske vojne, ki so jo na diktat jezuitov začeli
proti kabilskim «nejevernikom». Svoje krvave de-
lovanje, ki bije v obraz vsej čuteči in misleči
Evropi in ki ni drugega kot barbaraki izbruh naj-
ostudnejših nagonov, postavlja je svetu kot obrambe
zakona proti anarhističnemu upor. Na Slovenskem
opravlja ta umazani posel «Slovenec» in si v te
svrhe zmišljuje «grozodejstva» barcelonskih vetašev,
grozodejstva, ki jih je celo uradne poročilo kleri-
kalne španske vlade moralo — hočeš nečeš — de-
mentirati in ki so se godila le v bolnih glavah
klerikalnih fanatikov. Vse te pripovedke, kako se
uporniki mučili in morili menihe in nune, se bile
že ob sebi neverjetne, saj je znano, da so grmade
in natezalnice že odnekaj priljubljen recept kleri-
kalnega človekoljubja. «Slovenec» bo tercijskam
sicer še nadalje pravil o moritvi menihov, dočim
je že davno uradno doznano, da so delavci le
s klostrov prepodili menihe. In ne le delavci sami;
pridružili so se jim tudi demokratje in svobode-
misleci, in če se je togota španskih bojnikov
obrnila najprvo proti klostrom, je umljivo, zakaj
menihi in nune so to sovraštvo pošteno zaslužili.
S podlim izkoriščanjem ženskega in otroškega dela
in z davčno prostostjo, ki je zagotovljena njih pe-
djetjem, so zadavili špansko obrtništvo, španski
proletarijat, ki se ne klanja pred meniške kute se
v časopisju, na leci in v spovednici brezobrazno
grdili in obrekovali, nad «nekatoliškim» delavstvom
so proglasili bojkot in ustanovili so organizacije
profesionalnih stavkokazov, ki naj bi parirali de-
lavstvo v njega razrednem boju. Kaj čuda, če je
ljudska gnev vzplamtela z elementarno silo in vpe-
pelila nekaj nepotrebnih klostrov? V zloglasni
monthijski ječi, v atasesanskih kazarnah se nahaja
5000 oseb, v Monteru 1700, v Klauresu 1000, v
Sabadellu 1200 i. t. d. i. t. d. Klanje delavstva in
njegovih voditeljev se vrši že nekaj tednov kar v
permanenci. Maura, ta dedič španske inkvizicije, pre-
kaša po krutosti cele Gallifeta izza pariške ko-
mune; z moritvijo in zapiranjem se hoče iznebiti
neljubih oseb in zatreti gibanje ljudstva, ki se je
naveličalo klerikalne strahovlade, z mečem in
svincem namerava kurirati upornost ogorčenega
delavstva. Ravno ti obupni naporu pričajo, da je
izpodkopen s krvjo oskropljenemu klerikalnemu re-
žimu fundament in da bo v kratkem tudi na Špan-
skem konec klerikalne tiranije.

Sodrug, somišljeniki! Zahajajte le v
take gostilne
kavarne in brivnice, kjer je na razpolago Vase
glasilo. . . Agitirajte
povsod za **«Rdeči Prapor»!**

Goriški volilni boj.

Gorica, dne 11. septembra.

Politično šarlatanstvo.

Na Goriškem imamo celo vrsto političnih strank brez političnega in strankarskega programa. Imamo liberalno stranko (!), ki je revidirala svoj program dne 24. januarja 1907. V programu se zahteva svobodna šola, ločitev cerkve od države, splošno volilno pravico s proporcionalnim volilnim sistemom, starostno zavarovanje delavcev, stanovsko enakopravnost itd.

Te točke programa so bile sprejete dne 24. januarja 1907. Aprila istega leta je postavila ta stranka kandidate, ki so odločno odklanjali svobodno šolo in ločitev cerkve od države. Torej dva meseca po sprejetem programu so kandidirali, ki so kandidirali na ta program, ravnoistega javno pred volilci zanikali. (Glej Gabrijelčiča.) Sprejeli so v program splošno in enako volilno pravico, dasi ravno so bili proti njej do zadnjega dneva, dokler je ni baron Gautsch proglasil. (Glej «Soča» za časa boja za splošno in enako volilno pravico.) V programu imajo zavarovanje za starost. «Soča» pa hujska ljudi proti zavarovanju. Imajo v programu jezikovno enakopravnost v Gorici, pa so vsi narodni zavodi in trgovine samo z nemškimi in laškimi napisi. Imajo v programu stanovsko enakopravnost, liberalni kapitalisti pa mečejo slovenske delavce na cesto in najemajo italijanske, ter izkoriščajo in sleparijo slovenske. (Glej stavko strojarjev v Mirni, klesarjev v Nabrežini in Gabrščekovo tovarno v Tolminu.) Liberalci bijejo boj proti Gregorčiču že celih 10 let in ga imenujejo nesrečo goriške dežele. Dne 19. avgusta 1909 je pisal dr. Franko v Gabrščekovem imenu dr. Gregorčiču, ako je pripravljen se pogajati za skupen nastop pri deželno-zbornskih volitvah. Liberalna stranka je torej pripravljena sklepati pakt z najhujšim Pajerjevim zaveznikom. (Glej pismo v «Primorskem Listu» od 9. septembra t. l.) Gregorčič je kompromis z liberalci odklonil. In ta stranka očita nam zvezo s klerikalci. (Glej «Slov. Narod» št. 119.) Preidimo k agrarni stranki. Ta stranka je bila pri zadnjih volitvah zvezana z liberalci. Letos je imela svoj zbor koncem julija ter je sklenila, da nastopi samostojno in gre z lastnimi kandidati v boj za deželno-zbornske volitve. Dne 19. avgusta pa je že pisal dr. Franko Gregorčiču za spravo. Pisati pa je moral še prej Gabrščeku, ker je imel že pooblastila za pogajanja. Dne 2. septembra je imela agrarna stranka zopet zborovanje in na tem zborovanju je uničila prejšnji sklep o samostojnem nastopu. Sklenila je, da se hoče sama pogajati z Gregorčičem. Sklep o samostojnosti je torej imel le mesec dni življenja. Gregorčič je tudi te predloge odklonil. Sedaj je agrarna stranka proglasila svoje kandidate. Proglasila je Frankota, proti kateremu so skoraj vsi učitelji in kmetje, proglasili so Štreklja, ki je po lastni izjavi dne 9. t. m. član liberalne stranke, torej moža, ki ni niti član agrarne stranke. Končno so proglasili še veleposestnika in industrijalca Križniča. Te kandidate imenujejo kandidate kmetijske stranke. Dne 9. t. m. je imela liberalna stranka shod in proglasila je za kandidate iste osebe kot agrarna stranka ter jih imenuje kandidate napredne stranke. Proglasili so za svojega kandidata Frankota, o katerem je «Soča» sama pisala, da ni za nič; moža, ki išče ves čas stik s klerikalci, odkar je ustanovil agrarno stranko in ki si jo je ustanovil za svojo lastno advokatorsko prakso. Mož, ki je prepričan klerikalec, ki je proti svobodni šoli i. t. d.

Prepričani smo, da bo sedaj parola teh političnih šarlatanov: boj klerikalizmu. Tudi socialistične glasove bodo sedaj lovili y to svrhu, prej pa so sami podpirali klerikalizem. Mislimo, da se naši delavci ne bodo dali slepiti, ne od klerikalnih mežnarjev, ne od liberalnih agrarcev. Edina protiklerikalna in resna stranka, ki gre v boj s svojim čistim programom svobode, bratstva in enakosti je socialno-demokratska stranka. Zatorej boj političnemu šarlatanstvu za socialistične ideale.

Volilni shodi.

V nedeljo, dne 12. t. m., so se vršili shodi v Dolenji Vrtojbi in v Solkanu. Na obeh shodih sta govorila sodr. dr. Tuma in Petejan o deželno-zbornskih volitvah in o programu meščanskih strank.

Pevma. V soboto, dne 11. t. m. se je vršil pri nas napovedani shod, na katerem je sodrug Petejan v poljudnem govoru razložil socialistični program ter program drugih strank. Izpodbil je podla očitanja, češ, da je naša stranka breznarodna. Dokazal je, da je naša stranka bolj narodna in napredna, kakor vse druge stranke, ki imajo narodnost le na jeziku in tam, kjer jim to «kšeft» veleva. Nato se je ustanovila krajna organizacija socialno-demokratske stranke za Pevmo. Izvolil se je tudi krajni odbor, ki nam jamči, da bo organizacija uspevala. Ta organizacija je dvajseta naše stranke na Goriškem.

Organizacijam in zaupnikom

priporočamo, naj skrbijo, da bo naša stranka zastopana v vseh volilnih komisijah. Zato pozivljamo, naj se naznani vse tiste sodruge, ki se jih misli poslati v komisije, deželnemu tajništvu stranke v Gorici, via Theatro št. 20.

Kandidatje italijanskih sodrugov

so: Josip Vižintin, kmet v Gradiski; Ivan Povodnik, tiskar v Gorici, in Alojzij Tonet, strojar v Trzinu. Priporočamo vsem slovenskim sodrugom in delavcem, ki volijo v Gorici, da glasujejo vsi za gori omenjene kandidate italijanskih sodrugov.

Politični odsevi.

*** Velikanski shod proti vojni.** Povodom šeste konference tajnikov mednarodnih strokovnih central, se je vršil minul teden v Parizu velikanski shod, ki je manifestiral proti vojni. Doslo je nad 6000 ljudi poslušat govore tujih delegatov. Prvi je govoril Appleton, zastopnik angleških strokovnih organizacij, o temi kakšne ogromne svote požre militarizem. Angleška izdaja na glavo prebivalstva za vojaške namene letnih 16 frankov, za vedo in umetnost — en frank. Nemski strokovni tajnik Legien je izvajal, da bo temmanj šovinizma, čim zrelejši in izobraženejši bo ljudstvo. Španski delegat Barrio je opisal delovanje španskega delavstva proti vojni. Vzlic preganjanju s strani vlade, bomo nadaljevali propagando. Barbarske vladne represalije nas ne ustrašijo. Ako bo konflikt trajal še nadalje, vas prosimo, da bojkotirate špansko trgovino, španske ladje, da bo udarjena buržoazija. Končno je bila soglasno sprejeta sledeča resolucija: Šest tisoč strokovno organiziranih delavcev, udeleženi na shodu v wagramski dvorani v Parizu izraža svojo solidarnost z ostalimi milijoni delavcev v vprašanju vojne in odobrava za slučaj vojne proglasiti splošno stavko.

*** Deželno-zbornska volilna reforma v Bukovini.** Permanentni odsek, ki ga je izvolil bukovinski deželni zbor za volilno reformo, se je zedinil na sledeče volilne principe: Število članov drželnega zbora znašaj 59 (sedaj 31) in sicer: dva virilista (nadškofa in rektorja), 13 veleposestnikov (sedaj 10), 3 poslance trgovske zbornice (sedaj 2), občine — razen Črnovec — 25 (sedaj 15), splošni volilni razred 16 poslancev (sedaj 0). Mesto Črnovec bo volilo vseh pet poslancev po splošni in enaki volilni pravici. V splošnem volilnem razredu volijo vsi polnoletni, moški državljani, ki prebivajo 6 mesecev v eni občini. V kuriji kmečkih občin volijo vsi, ki plačujejo na leto dve kroni direktnega davka. Poleg tega se ustanovi pet narodnih katastrof: rumunski, rusinski, nemški, zidovski in poljski, tako da je izvedeno načelo narodne ravnopravnosti. Načrtu socialno-demokratska stranka ne bo ostro nasprotovala: od kurijalnega drželnega zbora ni pričakovati boljše reforme. Če primerjamo nizki cenzus v kmečkih občinah, dalje volilno pravico v glavnem mestu in razdelbo mandatov z nesrečnim zmašilom klerikalne stranke in slovenskih liberalcev, ki so ga krstili za «kranjsko volilno reformo», postane podlost teh političnih glumačev prav očitna.

*** V nemški državni zbor** je bil izvoljen dne 7. t. m. namesto umrlega sodruga Goldsteina, sodrug Jurij Schöpplin, ki je dobil 21.188 glasov; in sicer v okraju Stollberg-Schneeberg. Nasprotniki so dobili le 9368 glasov. Torej skoro 12.000 glasov večine je dobil socialno-demokratski kandidat. Ta volilni okraj je zastopal tudi pokojni Viljem Liebknecht.

Strokovni pregled.

Društvo tiskarjev na Kranjskem bo imelo baje 16. oktobra izreden občni zbor, na katerem namerava izpremeniti svoja društvena pravila.

Shodi.

Zidarji, zidaraki delavci in delavke! Pridite vsi na veliki zidarski shod, ki se vrši v soboto, 18. septembra ob polu 8. uri zvečer v salonu gostilne „pri Levu“ na Marije Terezije cesti. Razpravljalo se bode: 1. O težnjah delavcev zidarske stroke. 2. Obrtno sodišče za ljubljanske in okoli-

čanske delavce sploh. 3. Bližajoče se volitve v obrtno sodišče. Laško govori: tovariš Silvio Flor iz Trienta, slovensko: A. Kristan.

Pozor, občinstvo! V sredo, dne 22. t. m. ob 9. uri zvečer se vrši v pivarni pri „Črnem orlu“ v Idriji javni ljudski shod z dnevnim redom: 1. Rudarske in šolske razmere v Idriji. 2. Slučajnosti. Pridite vsi!

Shodi na Goriškem. V soboto, 18. t. m. na Volčji Dragi, v nedeljo, 19. t. m. ob 10. dopoldne v Sovodnjah na dvorišču Al. Vižintina (pri cerkvi), ob 4. popoldne v Mirni.

Na Tolminskem se vršijo shodi: V soboto, 18. t. m. v Tolminu, v nedeljo, 19. t. m. pri Sv. Luciji, v Cerknem in v Otaležu.

Umetnost in književnost.

Grafična razstava tiskarska v Ljubljani je odprta od 12. do 19. t. m. (vštevši) in sicer vsak dan brez presledka od 9. ure dopoldne pa do 6. ure zvečer. Kdor se zanima za napredek in hoče imeti vpogled v tiskarsko in sorodne reprodukcijske umetnosti, si tukaj lahko ogleda. Vstopnina za osebo 40 vinarjev.

Nekaterim naročnikom!

Imamo nekaj naročnikov, ki sicer redno sprejemajo in čitajo naš list, ki pa se čisto nič ne zavedajo, da je treba listu poslati tudi naročnino. Skoraj končano je tretje četrtletje in še redno dolgujejo nekateri naročnino od 1. julija t. l.

Opozarjamo svoje naročnike, da v pravem času pošljejo naročnino, zaostale dolžnike pa, da poravnajo zaostalo naročnino, ker smo drugače prisiljeni, da ustavimo list.

Dopisi.

Iz Tolmina. Tolminski rdečkar nam piše dalje: Predvsem konstatiram, da nista «Soča» in lažnjivi informator iz Tolmina ovrgla niti pičice tega, kar se je iz Tolmina pisalo o tukajšnjih razmerah. Tudi si najbrže mislita, da sem vse notčce iz Tolmina «zagrešil» jaz. Radi tega in ker ne moreta utajiti resnice tolminskih notic, sta se besno zagnala v mojo osebo. V tej besnosti sta zaslav smešnost, ki meji na patalogijo. Najprej mi podtikata, da bi se bil jaz na nečasten način postal šefovega pisma, ne da bi navedla zato niti najmanjšega razloga. Izjavljam, da je to le «Sočina» perfidija; če hoče imeti «Soča» potrdilo za svojo perfidnost, naj se le obrne direktno na mojega šefa, ki ji bo dal gotovo primerna pojasnila. Sicer pa omenjam mimogrede, da dotična notica ni prišla niti iz mojega peresa in da ni povedala, komu je gospod Andrej Velik tako pisal. Slednji je hotel imeti osebno afero in je sam označil v «Soči» adresata — mojega šefa in meni podtaknil nečasto dejanje. Le počasi s tem, gosp. Andrej, sicer se Vam utegne očitati «wie der Schelm ist, so denkt er von den andern». Raje bi bil stvarno odgovoril in priobčil sam celo vsebino dotičnega pisma. Potem bi bili tudi «Sočini» braveli izvedeli, kako podaja njihov vodja znano roko narodne mandate in z drugo pa tudi narodne (!) pisalne stroje. To bi se imenitno ujemalo z ostalo narodno kupčijo Andreja Velikega z narodno žajfo, narodnim pivom in tripami ter narodnim pisalnim orodjem.

Kakor vidite, gosp. urednik, jaz apostrofiram naravnost liberalnega papeža. Vem sicer dobro, da je to od mene velika predrznost, in sicer tem večja, ker se bo moral gospod papež zopet ponižati k moji osebi. Opuščam si pa sam sebi to predrznost, ker se pač ne morem držati nedolžnih hlapcev — urednikov. Že zadnjič je revež, pardon papež, moral šteti moje dekle in, ker je Velik, jih je naštel veliko, celih 37. Tudi je pogruntal, da nimajo moje dekline dovolj hrane in počitka; pametni ljudje, tudi Tolminci, pravijo, da je pogruntal le lažnjivo babjo kvanto. On si pa gotovo misli, da je resil s tem veliko nalogo liberalne politike. Pričakujem z vso gotovostjo, da se bo v «Soči» kmalu bralo, kaj in kako da kuham, da jem ob petkih meso in temu podobne reči.

Hvaležen sem Andreju Velikemu, da se je milostno spomnil moje osebe na sploh, in še specijelno, ker mi je pripravil prijeten trenotek, ko sem čital, kako in zakaj da sem postal socialist. Zato namreč, ker mi je baje On, Andrej Veliki, odrekel bratovščino. Se celo klerikalna «Gorica» se je zoperstavila pri tej točki in jo označila za patalogično baharijo. Jaz pa pravim drugače liberalnemu papežu: storili ste, gospod papež, neodpušljivi naroden greh, sami ste me pahnili v žrelo breznarodnemu socializmu, popravite Svoj greh, podvizajte se k meni s Svojo bratovščino, ker me tako resite narodaega pogubljenja in me srečno pripeljete v varno pristanišče Svoje narodne botege! Amen.

Iz Podgore pri Gorici. Kakor povsod na Goriškem, tako se pozna tudi v Podgori da se bližajo volitve. Po krčmah, po cesti, pred cerkvijo, na delu in sploh povsod se govori o volitvah. Tu-

patam se vidi kakšnega agitatorja ki po tihem agitira (ker se namreč boji javno govoriti) in sliši se razne neumne fraze v soc.-dem. stranki. Tako se je namreč razširila te dni po Podgori vest, da se je soc.-dem. stranka združila s klerikalno in to vse iz ust »pobožnih liberalcev«, ki ne vedo, kako in na kakšen način škodovati delavski stranki ter se poslužujejo laži in otroško-podlega obrekovanja. Ti ljudje so tako »študirani« da se razumejo o položaju strank na Goriskem kakor zajec na boben in ako citajo v kakem narodnjaškem listu kako neumnost, je to za njih živa resnica. Tako so gotovo čitali goričmenjeno laž ali pa jim je to povedal kak »ta boljših« naprednjakov. Ali revčki sami ne vedo, kako se blamirajo ker podgorsko delavstvo je še precej zavedno in se ne bode pustilo speljati na led od takih ljudi, ker nasproti temu so drugi, ki v prijateljskih pogovorih, na delu i. t. d. pojasnujejo delavcem položaj, če ne prav natančno, vsaj toliko, da posamezni delavec ali kmet lahko zna odgovoriti na obrekovanja. Na vse kripelje se trudijo da bi soc.-dem. stranki ukradli kak glas, ali nič jim ne pomaga, ne laž, ne umazana agitacija, še manj pa (in to je najbolj otročje) trganje in pomazanje oklicev, na katerih so imena naših kandidatov. Delajte, kar hočete, dragi »prostovoljci« (tako so se sami krstili podgorski liberalci), ali podgorsko in peymonsko delavstvo Vam bode pokazalo na dan volitve, pri čem da stel Kar se pa tiče združitve s klerikalci, o kateri toliko govorite, bomo opisali prihodnjič slučaj, ki kaže, kdo se bolj rad druži s klerikalci; slučaj, ki se pa ne tiče volitev in ki je podgorska domača stvar. Pri tej priliki priporočamo našim sodrugom pridno in pošteno agitacijo, ker loči nas malo dni od volitev. In pri agitaciji vršimo tisto nalogo, ki jo imamo od stranke, in sicer povejmo ljudstvu, da gremo v boj v prvi vrsti za splošno in enako volilno pravico za deželni zbor goriski. Na delo!

Z Jesenic. »Slovenec« od pondeljka in torka prav nesramno laže v dopisih z Jesenic radi shoda svobodomislecev. Žegnani dopisnik: lagati je greh. V nebesa ne boš prišel, preveč gresiš, lažnjivec! Čudno je, da se upajo katoliški dopisniki škofovega lista tako nesramno lagati. Sram jih bodi!

Domače vesti.

— **Slovensko učiteljsko v Gorici** zopet straši italijanske šoviniste, da vpijejo kakor bi bili nori, da se hoče posloveniti italijansko Gorico. Sklicujejo skupaj italijanske župane, da protestirajo proti tem namenom vlade. Za prihodnji četrtek sklicujejo v gledališče javni protestni shod, da bodo hujskali proti Slovincem v Gorici. Z našega stališča ne moremo odobravati tega nečuvvenega postopanja italijanskih nacionalcev napram slovenskemu učiteljsku v Gorici, kakor se ne moremo strinjati s stališčem slovenskih nacionalistov, ki aranžirajo iste narodnjaške gonje za svojo šovinistično agitacijo. Mi moramo pozdraviti slovensko učiteljsko, ako se preseli v Gorico. Ne iz šovinizma, ampak zato, ker bo učiteljsko v Gorici bolj služilo svojim namenom, kakor v zakotnem Koprju. To pa še posebno glede izobrazbe dijakov. Mi vendar vemo, da dijaku ne zadostuje samo šola, ampak imeti mora tudi izven šole prilžnost za izobrazbo. In tega niso imeli naši dijaki v Koprju, kjer nimajo ne čitalnic, ne knjižnic, ne gledališča; kjer niso imeli druge zabave, kakor krokanje po krčmah. S tega stališča moramo zabtevat, da se to učiteljsko preseli. Ako pride v Gorico, ne bodo Italijani ničesar izgubili, ampak gospodarsko se pridobili. S tega stališča pa ne presojajo stvari naši narodnjakarji okoli »Soče«. Tam je šola kot taka deveta briga, vesele se le, ker bodo imeli zopet priliko za šovinistično gonjo, ki se že sedaj napoveduje na obeh straneh. Mi pa presojamo to stvar s kulturnega stališča in z nami tudi naši italijanski sodruzi, ki se gotovo ne bodo dali slepiti od italijanskih nacionalistov.

— **Liberalci v Mostah.** Liberalci so pa res gadje. Najprej sklenejo v Ljubljani, da odslej ne bodo več sprejemali okoliških otrok v mestne ljudske šole, dasi do tega nimajo nobenega moralnega prava. Ko je ta sklep napravljen, gredo v okolico, v Moste, pa pravijo, da hoče tam sulferrajn osnovati nemško šolo, dasi o tem ne more biti niti govora, pa obetajo, da je Ciril-Methodova šolska družba za to, da ustanavlja ljudske šole. Ne bomo trdili, da je temu vodstvo krivo, ampak konstatiramo, da pod tako pretvezo ljudi bodriti k tej ali oni stvari, ni odkritosrčno. Prejalslejši bodo ljudje spoznali slepenje, in čim se to zgodi, mora postati slovensko ljudstvo še bolj pesimistično nego je danes. Tako ravnanje je samo Liguorjeva morala v liberalni izdaji. Ciril-Methodova družba ima vendar povsem drug namen.

— **Neprijeten intermezzo.** Dne 5. t. m. je priredila N. D. O. v Trstu izlet v Ajdovščino. Narodno časopisje je cel mesec prej agitiralo za ta izlet ter pripovedovalo, da bo dan 5. septembra zopet nov zgodovinski dan v razvoju in napredku narodnega delavstva. In dan je prišel in izlet se je vršil. Udeležba od strani tržaškega narodnega delavstva ni odgovarjala pričakovanju prirediteljev izleta. O izletu in o slavnosti v Ajdovščini je pa narodno časopisje skoraj molčalo. »Elinost« je objavila precej kratko poročilce. V poročilcu je pa bilo skrivnostno povedano, da se je dogodil na slavnosti v Ajdovščini »neprijeten intermezzo«. Za ta neprijeten intermezzo smo se mi zanimali in sodrug iz Ajdovščine nam poroča o vsem sledeče. »Na slavnosti v Ajdovščini se je bil Jaklič nekoliko preveč zagledal v kozarec. Ob petih popoldne na slavnosti v dvorani Bratina (v Ajdovščini), so nastopili razni govorniki. Jaklič seveda tudi, obdan z gloriolo narodnega mučenikstva in vinskega boga. Zgovoren je bil kakor so navadno zgovorni njegovi vinski bratci. Psovke je metal, samo takrat ne več na socialne demokrate in socialno demokracijo, marveč na Mandiča in N. D. O. Poslednji je rekel, da delavce za nos vodi, da je sleparska, nič vredna i. t. d. Enake reči je očital Mandiču. Naposled so Jakliča vrgli iz dvorane, dali mu okusiti moč narodnih pesti in posebnih kretenj nog.« To je bil tedaj tisti skrivnostni »intermezzo«. Kaj naj rečemo mi k temu? Jaklič je ostal dosleden svojemu nagonu in svojemu značaju. Njegovo hudobijo in čudovito spretnost v obrekovanju so narodnjaki izkoristili kot najboljše sredstvo v gonji proti socialni demokraciji. Na prsih so redili gada in danes pika njih. Končno je vendarle resnično, da kdor se peča z blatom se umaže. To lekcijo so slovenski narodnjaki zaslužili in mi jim jo privoščimo. Drugače pa povemo še to, da to kar se je zgodilo v Ajdovščini ni ravno slučajno, ampak je samo posledica bojev, ki se vrše v narodni stranki v Trstu med struji, ki je za pošteno in med strujo, ki je za nepošteno agitacijo. Jaklič je član odbora političnega društva Elinost v Trstu in je podpredsednik od njega obrekovane in zasramovane N. D. O. Dolžnost vseh Slovincov je, da častitajo društvu »Elinost« in »N. D. O.« na takem nezavidanem kampijonu.

— **»L' Azione Socialista«.** Tako je ime listu, ki ga je izdala nova Pagninijeva »resnično« socialistična in mednarodna stranka. Tako se namreč sami imenujejo pagninijanci. Kot glavni socialistični namen tega lista je, obrekovanje socialno-demokratske stranke. List bo izhajal enkrat na teden. Po celem svetu se porajajo sedaj tu sedaj tam posebni nacionalni demokratje Pagninijevega kopita. Slovinci imamo N. D. O. Pobijajo glavno stranko delavstva in branijo meščanske nazore in hočejo po vsej sili biti smatrani za socialiste. Bog jim daj srečo in lahko smrt.

Iz stranke.

Trst. V torek, dne 21. t. m., se vrši v Delavskem domu ob 8 uri zvečer shod železničarskih sodrugov, da si izvolijo zaupnike v zaupniški zbor jugoslovanske socialno-demokratske stranke v Trstu. Sodrugi železničarje vabimo, da se udeleže shoda v največjem številu.

Gospodarski pregled.

Pozor, člani upravnega odbora in nadzorstva kons. društva za Ljubljano in okolico! Seja upravnega odbora in nadzorstva se vrši v petek zvečer ob 6. uri v prostorih strokovnega tajništva, Ljubljana, Šelenburgova ulica 6/II.

Anton Kristan, t.č. predsednik.

Konsumno društvo za Jesenice in okolico naznanja, da je z današnjim dnem otvorilo prvo svojo prodajalno v hiši g. Mencingerja na Groblja h. — Jeseniški delavci, na delo!

Zadnje vesti.

Ogromne žrve za militarizem. Dunaj, 15. septembra. Skupna vlada namerava od delegacij zahtevati 500 milijonov več kot lani. Od teh jih bodo nove vojne ladje požrle 200 milijonov.

Bosanska ustava v skupnem ministrskem svetu. Dunaj, 15. septembra. Današnji ministrski svet je razpravljal tudi o bosanski ustavi in načelno pritrdil Barianovem načrtu; vendar sankcije ni še pričakovati zaradi ogrske krize. V razgovoru je bila tudi kmečka banka; finančni minister Burian je v debati povdarjal, da je koncesija ogrski komercialni banki le provizorična ureditev tega vprašanja in da sam misli poveriti odkup kmetov javnemu zavodu.

»Veloizdajalški« proces v Zagrebu. Zagreb, 15. septembra. Včeraj je drž. pravdnik končal svoj

plaidoyer in predlagal za glavne obtožence smrt na vešalih, za ostale pa dolgoletne zaporne kazni! Danes so se začeli zagovori.

Žrtvov manevrov. Szegedin, 15. septembra. Tu se je pred bataljonom ustrelil stotnik Živković, ki je pri zadnjih manevrih zagrešil neko taktično napako.

Slovensko učiteljsko v Koprju. Trst, 15. septembra. Vlada je vsled blaznega krika italijanskih nacionalistov opustila misel, da bi premestila slovensko učiteljsko iz koprškega gnezda v Gorico.

Cerkev in delavstvo.

Govoril na sestanku slovenske »Svobodne Misli« na Jesenicah g. JUC. Lenart Lotrič, dne 12. septembra t. l.

Dalje.

Ako se mi dandanes borimo proti veram in cerkvam, delamo to zato, ker vere in cerkve škodujejo ljudstvu v stremljenju po pravi pozemeljski sreči, ker verski nauki ne odgovarjajo resnici. Borimo se za resnico proti vsaki laži. In to, kar trdim, tudi lahko dokažemo.

Te uvodne besede so potrebne, da se bo prav umevalo, ko bom govoril o razmerju med cerkvijo in delavstvom.

Za nas pride v poštev katoliška cerkev. Da bo stvar jasnejša, je treba poznati v glavnih potezah temelj, nastanek in razvoj cerkve.

Vse krščanske cerkve: katoliška, pravoslavna, protestantska, starokatoliška se opirajo na prvotno krščanstvo. Vsaka trdi, da ima le ona edino pravi Jezusov nauk, da je torej le ona prava, edinozveličavna cerkev, ker ima le ona pravo vero.

Krščanska vera je za mohamedansko vero najmlajša vera kulturnih narodov. Pravi se, da je ustanovil krščansko vero Jezus Kristus. Toda tisto krščanstvo, ki se pripisuje Jezusu Kristusu, je ohranjeno v evangelijih in se bistveno razlikuje od krščanstva, ki ga uče današnje krščanske cerkve. Cerkevno krščanstvo je čisto nekaj drugega kot prvotno, tako imenovano Jezusovo krščanstvo. Cerkevno krščanstvo: katolicizem, protestantizem, pravoslavna vera, vse to se je zgodovinsko razvijalo, vse to je polagoma nastajalo. To nam pove zgodovina čisto jasno.

Vemo, kako je cerkev polagoma ustanavljala in vpeljevala razne zakramente in kako so se razvijale zgodovinski razne cerkvene dogme, cerkveni obredi i. t. d. Velika laž je to, če cerkev trdi in duhovniki uče, da je Jezus postavil razne svete zakramente. Jezus ni ustanovil nikakih zakramentov. Zakramente je naredila cerkev, čisto dobro vemo, kdaj in kako, ker nas o tem pouči objektivna zgodovina.

O Jezusu zgodovina molči. Kar vemo o Jezusu, vemo iz evangeljev, katerih pa niso spisali apostoljani. Originalov ni. Ne vemo natančno, kdaj so bila napisana in kdo jih je napisal. Cerkev jih je priznala kot svete knjige mnogo stoletij pozneje, in sicer izmed 54 različnih eksemplarjev le 4 in iz precej naivnih vzrokov: 4 vetri, 4 strani sveta, 4 vrste angeljev.

Iz teh nezanesljivih virov moramo posnemati podatke o Jezusu in prvotnem krščanstvu. Jezus sam ni nikdar napisal ničesar, kakor trdi evangelist. Bivstvo tega prvotnega krščanstva, ki je v evangelijih, bi bilo sledeče: To krščanstvo temelji na ljubezni in bratstvu vseh ljudi. Zato pa je bil ta nauk za tedanje družabne razmere zelo revolucionaren. Bila je to vera zatiranih, vera ubogih, ki je provzročila pravno-socialni preporod družbe.

Kakor čitamo v evangeliju, je Jezus označeval zelo revolucionarne nauke: »Ljubi svojega bližnjega, kakor samega sebe«. In svojim učencem je rekel: Kdor izmed vas bi hotel biti prvi, naj bo poslednji, in kdor bi hotel nad vami vladati, naj bo vaš služabnik.

Jezus je motil judovsko vero. Učil je javno, da so vse ceremonije, vsi obredi, posti, postranska stvar, da je boga treba moliti v duhu in resnici. Duhovnikom je očital, da imajo vero in boga le na jeziku, njih srce pa je daleč od njega, da se jim gre le za desetino, za svoj posvetni blagor.

Nastopil je proti bogatim. Lažje gre kamela skozi šivankino uho, kakor bogatim v nebo. — Mladenicu, ki ga je vprašal, kaj mu je storiti, da bo popoln, mu je rekel, da naj razda svoje premoženje ubogim in naj hodi za njim. Jezus je nastopal ostro proti uredbam tedanje družbe, zato so ga pa križali, ker so se bali, da bi njegovi prevratni nauki ne izpodnesli stolcev tistim posameznikom, ki so imeli vso moč in vlado v svojih rokah. Križali so ga reprezentantje tedanje cerkve in države.

Njegovi nauki pa so našli odmev v srcih vseh trpečih, ponižanih, zaslužjenih ljudi. Prvotno krščanstvo je bilo proletarsko gibanje, gibanje mas za svojo srečo, za pravico.

Zagrebska tovarna, tvrdke Henrik Francka sinov, v vsakem oziru novodobno urejena, izdeluje svoje proizvode izključno le iz najboljših sirovin.

V Vaš prid bode, bodete li pri nakupovanju dajali prednost temu izvrstnemu proizvodu pravemu :Franckovem: kavnem pridatku z mlinčkom, iz zagrebske tovarne.

Na temelju teh naukov so bile ustanovljene prve krščanske občine. Vsem enake pravice in dolžnosti. Vsi za enega, eden za vse. O vsaki zadevi so odločevali vsi potom splošnega glasovanja. — Duhovnikov, škofov, papeža niso poznali. O duhovniški kasti ni bilo sledu; cerkve nikjer. To so bile prvotne krščanske občine. Takrat so preganjali kristjane. Očitati so jim, kakor dandanes nam svobodomislecem, da so sovražniki vere, cesarjev, postav, morale.

Polagoma pa je pridobilo to gibanje tudi zunanjo moč, tedaj nastaja duhovniška kasta. V krščanske občine vstopajo tudi mogočnjaki in bogatini. Tisti, ki so prej preganjali kristjane, so sprejeli Jezusove nauke le po imenu. V srcu so navadno ostali stari pogani. Od tedaj dalje gre hitro navzdol s čistimi krščanskimi nauki. Pači se nauke Jezusove. Tisti, ki so prej preganjali čisti Jezusov nauk, ga sedaj zopet rabijo v svoj prospeh, da se obdrže v svoji moči in vladi. Polagoma združuje hijerarhija posamezne krščanske občine v tesnejšo zvezo. Nastaja cerkev.

Za cesarja Konstantina postane že popačena krščanska vera državna vera rimskega imperija. Konstantin je rabil kristjane v boju proti svojemu nasprotniku Maksenciju, ki se je naslanjal na pagane. Konstantin je zmagal. Kristjani so pa sedaj začeli preganjati pagane.

Cesar Konstantin je ustanovitelj krščanske cerkev, ne pa Jezus. Cesar Konstantin je dal cerkvi mnogo predprav. Ustanovil jo je iz političnih nagibov.

Dalje prih.

Puntigamska pivnica

Sv. Petra cesta 47

prilagojena izborni kraški teran, Colaričev eviček, bel in rdeč iz Drenove ter priznana dobro puntigamsko marčno pivo. Otvorila se je tudi

vinska klet v kateri se toči izborno istrsko vino, belo in rdeče po 66 vinarjev liter. Za izborno in ceno kuhinjo je dobro preskrbljeno.

Sprejme se več gospodičen v kuharski pouk, katere lahko dobivajo tudi hrano.

Marija Rozman, restavratorka.

Velika in moderna

: zaloga oblek :

za gospode, dečke in otroke

A. KUNC

LJUBLJANA, Dvorni trg št. 3

:: (na vogalu Židovske ulice). ::

Strokovnjaška postrežba z izbornimi izdelki po nizkih, stalnih, na vsakem predmetu označenih cenah.

24-22

Naročila po meri točno in priznana dobro.

Pozor!

Pozor!

Toplo se priporoča kavarna

„ILIRIJA“

Ljubljana 31-17

Kolodvorske ulice (3 minute od južnega kolodvora)

!!! Odprta vsak dan celo noč. !!!
Posebna soba na razpolago.

Kavarna

„Unione“ v Trstu

ulica Caserma in Torre Blanca

se priporoča.

Kupujte

šolske potrebščine

le v trgovini s papirjem

Ivan Vrečko

Ljubljana, Sv. Petra cesta 31.

Zaradi preselitve 10 % popusta.

Modni salon

M. Sedej-Strnad

Ljubljana

13-3

Prešernove ulice št. 3 (v palači „Mestne hranilnice“)

prilagojena cenjenim damam svojo bogato zalogo klobukov najnovejših fazon in najfinejšega okusa.

Katinka Widmayer

trgovina pri „Solncu“ za vodo

Pogačarjev trg

prilagojena svojo veliko zalogo

45-32

perila za dame, gospode in otroke. Rokavice, nogavice, kravate, bluze, obleke, predpasnike, čepice, i. t. d. Vezanje umetnih cvetlic. Nagrobne vence s trakovi. Vsa oprava za novorojenčke. Damski slamniki najnovejše mode. Krasne „peče“ vedno v zalogi. Specialiteta za delavce: Celuloid-ovratniki, prsa in manšete.

Nizke cene

35 letni velik uspeh!

52-40

Močan želodec, pravilno prebavo ter odprtje telesa

se doseže, ako se uporablja mnogokrat odlikovano

želodčno tinkturo

lekarna Piccollija

Ljubljana, Dunajska cesta.

Steklenica 20 v. Naročila po povzetju.

Nizke cene! Velika suknena zaloga!

Priporočljiva slovenska trgovina za moško in žensko blago pri

52-47

sv. Cirilu in Metodu

Ljubljana, Singerjeve ulice 1.

Klobuke, cilindre in čepice

v najnovejših fazonah in v velikih izberah priporoča

Jvan Soklič, Ljubljana

Pod Trančo št. 2.

52-36

Milko Krapeš

urar in trgovec z zlatino, zapriseženi sodnijski cenilec, Ljubljana, Jurčičev trg 3

prilagojena svojo bogato zalogo različnih stenskih in žepnih ur, kakor tudi zlatih in srebrnih verižic, uhanov in prstanov. V zalogi imam tudi gramofone in plošče s slovenskimi napeti in godbo. Z ozirom na bližajočo se velikonočno in binkoštno praznike, naj nihče ne zamudi te prilike, ker totem prodajal po znatno nizkih cenah. Malo dobička, veliko prometa! Cenike pošiljam zastoj in poštne prosto!

52-44

Telefon št. 177

52-33

L. Tomažič

zaloga piva

v Spodnji Šiški pri Ljubljani.

Gosp. gostilničarjem in p. n. slavnemu občinstvu priporočam

zagrebško in

: češko pivo :

Dolnška družba združenih pivovaren Žalec in Laški trg v Ljubljani

Telefon št. 168.

Telefon št. 168.

prilagojena svojo

izborna pivo v sodcih in steklenicah.

ZALOGA V SPODNJI ŠISKI.

Izdajatelj in odgovorni urednik Fran Bartl.

Tiska Iv. Pr. Lampret v Kranju.

52-31